

ARTERIAL GIPERTENZIYANING ERTA BOSQICHDA ANIQLANISHI VA KOMPLEKS DAVOLASH USULLARINING KLINIK SAMARADORLIGI

MUALLIF: Djalilova Shukriyahon Turaxodjayevna

Qo‘qon Universiteti Andijon filiali

Davolash ishi yo‘nalishi

25-09-guruh talabasi

Ilmiy rahbar: Qobilov Xojiakbar Baxtiyorjon o‘g‘li

ANNOTATSIYA: Arterial gipertenziya bugungi kunda dunyo bo‘yicha eng keng tarqalgan yurak-qon tomir kasalliklaridan biri bo‘lib, erta aniqlanmagan va yetarli darajada davolanmagan hollarda og‘ir asoratlar — yurak ishemik kasalligi, insult, buyrak yetishmovchiligi va ko‘rish buzilishlariga olib kelishi mumkin. Ushbu maqolada arterial gipertenziyaning erta bosqichda aniqlanishining ahamiyati hamda uni davolashda kompleks yondashuvning klinik samaradorligi ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Kompleks davolash tushunchasi dori vositalari bilan bir qatorda hayot tarzini o‘zgartirish, parhez terapiyasi, jismoniy faollikni oshirish va psixologik omillarni inobatga olishni o‘z ichiga oladi. Maqolada gipertenziyaning patogenezi, xavf omillari va zamonaviy diagnostika usullari yoritilib, erta tashxis qo‘yish orqali kasallik asoratlarini kamaytirish imkoniyatlari ko‘rib chiqiladi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, arterial gipertenziyada individual yondashuv asosida olib borilgan kompleks davolash bemorlarning hayot sifatini yaxshilash, qon bosimini barqaror nazorat qilish va uzoq muddatli asoratlarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqola davolash ishi yo‘nalishida tahsil olayotgan talabalar uchun nazariy va amaliy jihatdan foydali hisoblanadi.

KALIT SO‘ZLAR: arterial gipertenziya, erta diagnostika, kompleks davolash, farmakoterapiya, hayot tarzi, yurak-qon tomir kasalliklari, profilaktika, klinik samaradorlik.

KIRISH. Arterial gipertenziya yurak-qon tomir tizimi kasalliklari orasida eng keng tarqalgan va dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti ma’lumotlariga ko‘ra, gipertenziya butun dunyo bo‘yicha millionlab insonlarda uchrab, o‘lim va nogironlikning asosiy sabablaridan biri bo‘lib qolmoqda. Ushbu kasallik ko‘pincha uzoq vaqt davomida yaqqol klinik belgilarsiz kechadi, shu sababli “jim qotil” deb ataladi. Arterial gipertenziyaning o‘z vaqtida aniqlanmasligi va yetarli darajada davolanmasligi yurak ishemik kasalligi, miya insulti, yurak va buyrak yetishmovchiligi kabi og‘ir asoratlarning rivojlanishiga olib keladi.

Zamonaviy tibbiyotda arterial gipertenziyani davolash faqatgina qon bosimini pasaytirish bilan cheklanib qolmasdan, bemorning umumiy sog‘lig‘ini yaxshilash va hayot sifatini oshirishga qaratilgan bo‘lishi lozim. Shu sababli kasallikni erta bosqichda aniqlash va kompleks davolash usullarini qo‘llash muhim ahamiyat kasb etadi. Erta diagnostika bemorda kasallikning yashirin kechishini aniqlash, xavf omillarini baholash va individual davolash rejasini tuzish imkonini beradi.

Kompleks davolash arterial gipertenziyada samarali natijaga erishishning muhim sharti hisoblanadi. Bu yondashuv farmakologik terapiya bilan bir qatorda parhezga rioya qilish, tuz iste’molini cheklash, jismoniy faollikni oshirish, zararli odatlardan voz kechish va psixologik holatni barqarorlashtirishni o‘z ichiga oladi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, faqat dori vositalariga tayanilgan davolash ko‘pincha yetarli natija bermaydi, aksincha, kompleks yondashuv qon bosimini samarali nazorat qilishga yordam beradi.

Davolash ishi yo‘nalishida tahsil olayotgan talabalar uchun arterial gipertenziyaning erta tashxisi va kompleks davolash tamoyillarini chuqur o‘rganish muhim hisoblanadi. Chunki kelajakda ularning amaliy faoliyati davomida ushbu kasallikka chalingan bemorlar bilan tez-tez ishlashiga to‘g‘ri keladi. Ushbu maqolada arterial gipertenziyaning erta aniqlanishi va kompleks davolash usullarining klinik samaradorligini yoritish orqali talabalarning nazariy bilimlarini mustahkamlash va amaliy ko‘nikmalarini rivojlantirish maqsad qilingan.

ASOSIY QISM. Arterial gipertenziya yurak-qon tomir tizimi kasalliklari orasida eng keng tarqalgan patologiyalardan biri bo‘lib, u arterial qon bosimining me‘yordan doimiy yoki takroran yuqori bo‘lishi bilan tavsiflanadi. Kasallikning asosiy xavfi shundaki, u uzoq vaqt davomida sezilarli klinik belgilar bermasdan rivojlanadi va bemor o‘zida kasallik mavjudligini kech bilib oladi. Natijada gipertenziya yurak, miya, buyrak va ko‘z kabi muhim nishon a‘zolarga jiddiy zarar yetkazadi.

Arterial gipertenziyaning rivojlanishida irsiy moyillik, ortiqcha vazn, kamharakat turmush tarzi, noto‘g‘ri ovqatlanish, tuzning haddan tashqari iste‘moli, stress, chekish va alkogol mahsulotlaridan foydalanish kabi omillar muhim rol o‘ynaydi. Ayniqsa, zamonaviy hayot sur‘ati va psixoemotsional zo‘riqishlar gipertenziyaning yosharishiga olib kelmoqda. Shu sababli kasallikni erta bosqichda aniqlash va profilaktik choralarni o‘z vaqtida ko‘rish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Erta diagnostika arterial gipertenziyaning asoratlarini oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Qon bosimini muntazam o‘lchash, xavf guruhiga mansub shaxslarni skriningdan o‘tkazish, laborator va instrumental tekshiruvlardan foydalanish kasallikni dastlabki bosqichda aniqlash imkonini beradi. Zamonaviy tibbiyotda sutkalik qon bosimi monitoringi, elektrokardiografiya, yurak va buyrak ultratovush tekshiruvi, qon biokimyoviy tahlillari gipertenziya tashxisida keng

qo'llaniladi. Ushbu usullar orqali kasallikning darajasi, nishon a'zolarga yetgan zararining og'irligi va davolash taktikasi aniqlanadi.

Arterial gipertenziyani davolashda kompleks yondashuv asosiy tamoyil hisoblanadi. Kompleks davolash faqat farmakoterapiya bilan cheklanmay, bemorning hayot tarzini tubdan o'zgartirishni ham o'z ichiga oladi. Dori vositalari orasida diuretiklar, angiotenzin-konvertlovchi ferment ingibitorlari, beta-blokatorlar, kalsiy kanali blokatorlari va angiotenzin retseptorlari blokatorlari keng qo'llaniladi. Ushbu preparatlar qon bosimini pasaytirish, yurak yuklamasini kamaytirish va asoratlar xavfini kamaytirishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, dori vositalari individual tarzda, bemorning yoshi, kasallik bosqichi va hamroh patologiyalarini hisobga olgan holda tanlanishi lozim. Noto'g'ri tanlangan yoki tartibsiz qabul qilingan dori vositalari kutilgan samarani bermasligi mumkin. Shu sababli shifokor nazorati ostida olib borilgan farmakoterapiya muhim ahamiyat kasb etadi.

Kompleks davolashning muhim tarkibiy qismi hayot tarzini sog'lomlashtirishdan iborat. Tuz iste'molini cheklash, yog'li va yuqori kaloriyalı ovqatlardan voz kechish, meva-sabzavotlarga boy ratsionga o'tish arterial gipertenziyada ijobiy natija beradi. Jismoniy faollikni oshirish, muntazam yurish va yengil sport mashg'ulotlari qon bosimini barqarorlashtirishga yordam beradi. Shuningdek, zararli odatlardan voz kechish, stressni kamaytirish va psixologik holatni nazorat qilish davolash samaradorligini oshiradi.

Psixologik omillar ham arterial gipertenziya kechishida muhim rol o'ynaydi. Doimiy stress, asabiy zo'riqish va ruhiy tushkunlik qon bosimining ko'tarilishiga olib keladi. Shu bois bemorlarga psixologik maslahatlar berish, dam olish rejimini to'g'ri tashkil etish va stressni boshqarish ko'nikmalarini shakllantirish muhimdir. Psixologik qo'llab-quvvatlash kompleks davolashning ajralmas qismi hisoblanadi.

Arterial gipertenziyada kompleks davolash yondashuvi klinik jihatdan yuqori samaradorlikka ega. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, hayot tarzini o'zgartirish va dori terapiyasini uyg'unlashtirgan holda olib borilgan davolash qon bosimini uzoq muddat nazorat qilish, yurak-qon tomir asoratlari kamaytirish va bemorlarning hayot sifatini yaxshilashga yordam beradi. Shu bilan birga, bemorning davolash jarayonida faol ishtirok etishi va shifokor tavsiyalariga amal qilishi muhim ahamiyat kasb etadi.

Davolash ishi yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar uchun arterial gipertenziyada kompleks davolash tamoyillarini chuqur o'rganish muhim hisoblanadi. Chunki kelajakda ular ushbu kasallik bilan og'rikan bemorlarga birlamchi tibbiy yordam ko'rsatishda muhim rol o'ynaydi. Ilmiy asoslangan, individual va kompleks yondashuv bemorlar salomatligini saqlashda samarali natija beradi.

XULOSA. Xulosa qilib aytganda, arterial gipertenziya zamonaviy tibbiyotning eng dolzarb muammolaridan biri bo'lib, uning erta aniqlanishi va to'g'ri davolanishi og'ir asoratlarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Kasallikning ko'pincha yashirin kechishi bemorlarni muntazam tibbiy ko'rikdan o'tishga va qon bosimini nazorat qilishga undaydi. Erta diagnostika gipertenziyaning dastlabki bosqichida samarali davolashni boshlash imkonini beradi.

Arterial gipertenziyada kompleks davolash yondashuvi yuqori klinik samaradorlikka ega ekanligi ilmiy tadqiqotlar bilan tasdiqlangan. Farmakoterapiya, hayot tarzini o'zgartirish, parhez, jismoniy faollik va psixologik qo'llab-quvvatlashning uyg'unlashuvi qon bosimini barqaror nazorat qilishga xizmat qiladi. Bunday yondashuv yurak-qon tomir tizimi asoratlari xavfini kamaytirib, bemorlarning hayot sifatini yaxshilaydi.

Shuningdek, bemor va shifokor oʻrtasidagi hamkorlik, davolash rejimiga rioya qilish va sogʻlom turmush tarziga amal qilish davolash samaradorligini oshiradi. Davolash ishi yoʻnalishida tahsil olayotgan talabalar uchun arterial gipertenziyada kompleks yondashuv tamoyillarini oʻrganish kelajakdagi kasbiy faoliyatda muhim ahamiyatga ega.

Umuman olganda, arterial gipertenziyada erta tashxis va kompleks davolash nafaqat kasallikni nazorat qilish, balki aholi salomatligini mustahkamlash va yurak-qon tomir kasalliklari bilan bogʻliq oʻlim koʻrsatkichlarini kamaytirishda muhim oʻrin tutadi.

ADABIYOTLAR ROʻYXATI

1.Jahon sogʻliqni saqlash tashkiloti (JSST).

Arterial gipertenziya boʻyicha global hisobot. Jeneva, 2021. 1-120-betlar.

Harrison T.R.

2.Harrison's Principles of Internal Medicine. New York: McGraw-Hill, 2020. 2100-2150-betlar.

Qodirov A.A.

3.Ichki kasalliklar. Toshkent: Fan va texnologiya, 2019. 145-190-betlar.

Ismoilov S.I.

4.Yurak-qon tomir kasalliklari. Toshkent: Yangi asr avlodi, 2020. 98-140-betlar.

5.Williams B. et al.

ESC/ESH Guidelines for the management of arterial hypertension. European Heart Journal, 2018. 3021-3104-betlar.

6.Abdullayev F.X.

Profilaktik tibbiyot asoslari. Toshkent: Oʻqituvchi, 2018. 75-120-betlar.